

Μ.Γ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΗΡΟΔΟΤΟΥ 17, ΚΟΛΩΝΑΚΙ

Τ.Κ. 10674

Τηλ: 210-7228055

e-mail: m.panagopoulou@mplawoffice.gr

www.mplawoffice.gr

ΓΝΩΜΟΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΠΑΡΟΧΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ» ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΩΝ Ν.4636/2019, 4375/2016, 4251/2019 ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ»

Με αφορμή τροπολογία (με αρ.296/7/8.5.2020), που κατατέθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων εκπροθέσμως στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου με τίτλο «*Βελτίωση της μεταναστευτικής νομοθεσίας, τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019 (Α΄ 169), 4375/2016 (Α΄ 51), 4251/2014 (Α΄ 80) και άλλες διατάξεις*» προβλέφθηκε η δυνατότητα απευθείας διδασκαλίας και μετάδοσης μαθήματος σε πραγματικό χρόνο από εκπαιδευτικό σε μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την περίπτωση που δεν δύνανται οι μαθητές να παρακολουθήσουν τη δια ζώσης εκπαιδευτική διαδικασία, είτε λόγω αναστολής λειτουργίας της οικείας εκπαιδευτικής δομής, είτε για άλλο λόγο που ανάγεται σε έκτακτο ή απρόβλεπτο γεγονός κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διατάξεως. Προβλέπεται επίσης ότι, η ταυτόχρονη διδασκαλία σε μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν στο μάθημα με φυσική παρουσία και σε άλλους μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν εξ αποστάσεως επιτρέπεται μόνον σε περίπτωση επιδημικών νόσων. Στην παρ.3 της κατατεθείσας τροπολογίας που ψηφίστηκε στις 8.5.2020, παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση στην Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται μετά την υποχρεωτική (βάσει του άρθρου 65 ν.4264/2019) διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου της επεξεργασίας στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,

προς ρύθμιση όλων των αναγκαίων θεμάτων για την εφαρμογή της υπόψη νομοθετικής διατάξεως.

I. Ερώτημα.

Συναφώς, και με αφορμή το γεγονός ότι θεσπίζεται πλέον η απευθείας διδασκαλία και μετάδοση μαθημάτων σε πραγματικό χρόνο από εκπαιδευτικό στον χώρο του σχολείου με την χρήση κατάλληλων μέσων τεχνολογίας, μου ετέθησαν τα ακόλουθα ερωτήματα από την Εκτελεστική Επιτροπή της ΑΔΕΔΥ:

1. Εάν έχει αρμοδιότητα η ΑΔΕΔΥ και σε ποιο χρονικό σημείο να κηρύξει απεργία/αποχή προκειμένου οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μέλη της δευτεροβάθμιας συνδικαλιστικής οργάνωσης «Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαιδύσεως» (ΟΛΜΕ) να απέχουν από την συμμετοχή τους στην διεξαγωγή μαθημάτων ζωντανά, ενόψει της δυσχέρειας συγκλήσεως της οικείας Γενικής Συνελεύσεως της εν λόγω δευτεροβάθμιας συνδικαλιστικής οργανώσεως λόγω των εκτάκτων μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας COVID-19;

2. Να διερευνηθεί το περιθώριο ασκήσεως αιτήσεως ακυρώσεως προκειμένου να κριθεί η συνταγματικότητα των ρυθμίσεων της ψηφισθείσας τροπολογίας

II. Απαντήσεις.

1. Ως προς την αρμοδιότητα της ΑΔΕΔΥ για κήρυξη απεργίας προκειμένου να απόσχουν οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσως, μέλη της ΟΛΜΕ από την ζωντανή μετάδοση μαθημάτων.

Βάσει του άρθρου 13 περ.Β' υποπ.6 του Καταστατικού της ΑΔΕΔΥ, το Γενικό Συμβούλιο **έχει αρμοδιότητα να αποφασίζει για διεκδικήσεις, κινητοποιήσεις και απεργίες, για την προώθηση των συμφερόντων των εργαζομένων που εκπροσωπεί.** Κατά τούτο, εφόσον η ΟΛΜΕ είναι μέλος της ΑΔΕΔΥ, οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καλύπτονται συνδικαλιστικά από την ΑΔΕΔΥ τους οποίους και εκπροσωπεί με αποτέλεσμα τούτη να μπορεί να κηρύξει απεργία/αποχή προκειμένου τα μέλη της ΟΛΜΕ,

ήτοι οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαιδευσεως να απόσχουν από την ζωντανή μετάδοση μαθημάτων στον χώρο του σχολείου με χρήση καμερών.

Περαιτέρω, ερμηνευόμενη η ρύθμιση του άρθρου 30 παρ.8 περ.β' ν.1264/1984 συμφώνως προς το άρθρο 23 παρ.2 και 3 εδ.τελευταίο Συντ.¹, το Γενικό Συμβούλιο της ΑΔΕΔΥ έχει αρμοδιότητα να κηρύξει απεργία/αποχή προκειμένου οι καλυπτόμενοι συνδικαλιστικά από την ΟΛΜΕ εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαιδευσεως να απόσχουν από την ζωντανή μετάδοση μαθημάτων και να παράσχει εξουσιοδότηση στην Εκτελεστική Επιτροπή της ΑΔΕΔΥ για την ρύθμιση των επιμέρους ζητημάτων κηρύξεως της απεργίας αυτής².

2. Ως προς τον χρόνο κηρύξεως της απεργίας.

Στην υπό έρευνα περίπτωση με την παρ.3 της τροπολογίας που ψηφίστηκε παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση στην Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται μετά την υποχρεωτική (βάσει του άρθρου

¹ Τούτο διότι με τις με αρ.2395/2014, 221/2009 αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών κρίθηκε ότι δεν είναι νόμιμη η κήρυξη απεργίας με απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΑΔΕΔΥ, καθώς η σχετική απόφαση δεν είχε ληφθεί -κατά παράβαση του άρθρου 30 παρ. 8 εδ. β' του Ν 1264/1982- από το Συνέδριο της ΑΔΕΔΥ, που αποτελεί και το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο τούτης κατ' άρθρο 27 του καταστατικού της. Στην αιτιολογία της με αρ.2395/2014 αποφάσεως αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής:

«Αφετέρου, η τυχόν δυσχέρεια για τη σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης εξαιτίας του ότι τα μέλη της είναι διάσπαρτα σε όλη τη χώρα, δεν αρκεί για να προσδώσει στην παραπάνω διάταξη, αντισυνταγματικό χαρακτήρα ενόψει του ότι, σύμφωνα με την κοινή πείρα, τα σύγχρονα συγκοινωνιακά μέσα επιτρέπουν την ταχύτατη μετακίνηση από τόπο σε τόπο, ώστε να είναι εφικτή η μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα συγκέντρωση των μελών της συνέλευσης εκεί όπου συγκαλούνται».

Το αιτιολογικό αυτό έρεισμα της με αρ.2395/2014 δικαστικής αποφάσεως δεν συντρέχει στην ερευνώμενη περίπτωση, δοθέντος ότι την παρούσα χρονική περίοδο είναι νομοθετικώς απαγορευμένη η μετακίνηση όλων των πολιτών της ελληνικής επικράτειας από τόπο σε τόπο, ενόψει των έκτακτων μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας του COVID-19 και άρα αδύνατη η σε εύλογο χρόνο συγκέντρωση των μελών του Συνεδρίου προκειμένου να ασκήσουν την οικεία αρμοδιότητά τους προς κήρυξη απεργίας. Συνεπώς ανακύπτει η ανάγκη σύμφωνης με το άρθρο 23 του Συντάγματος ερμηνείας του άρθρου 30 παρ.8 περ.β' ν.1264/1982 στην περίπτωση που όχι απλώς δεν είναι τεχνικώς εφικτή, αλλά είναι νομοθετικώς απαγορευμένη για λόγους δημόσιας υγείας η μετακίνηση όλων των μελών του Συνεδρίου (άνω των 700) προκειμένου να ασκηθεί το δικαίωμα κηρύξεως απεργίας, όπως συμβαίνει στην παρούσα χρονική περίοδο που η μετακίνηση αυτή έχει απαγορευτεί με νόμο του κράτους. Ταυτόχρονα και για να διασφαλισθεί η πλήρης αποτελεσματικότητα του άρθρου 23 παρ.2 Συντ., πρέπει να γίνει δεκτό ότι το Γενικό Συμβούλιο αρμοδίως, υπό τις περιστάσεις που εκτέθηκαν, έχει εξουσία κηρύξεως απεργίας/αποχής βάσει του άρθρου 13 του Καταστατικού της ΑΔΕΔΥ.

² Βλ. το άρθρο 16 περ.Β' υποπ.12 άρθρο του Καταστατικού της ΑΔΕΔΥ.

65 ν.4264/2019) διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου της επεξεργασίας στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προς ρύθμιση όλων των αναγκαίων θεμάτων για την εφαρμογή της νομοθετικής διατάξεως.

Μέχρις ότου εκδοθεί η εν λόγω υπουργική απόφαση η νομοθετική ρύθμιση δεν είναι αμέσου εφαρμογής, αφού δεν είναι δυνατόν να υλοποιηθεί χωρίς την προηγούμενη κανονιστική ρύθμιση των οικείων διαδικαστικών, οργανωτικών και τεχνικών ζητημάτων για τα οποία παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση.

Κατά τούτο, η κήρυξη απεργίας/αποχής της ΑΔΕΔΥ, προκειμένου να απόσχουν τα μέλη της ΟΛΜΕ, ήτοι οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από την συμμετοχή τους σε μαθήματα που θα διεξάγονται ζωντανά στο χώρο του σχολείου με χρήση καμερών πριν εκδοθεί η προβλεπόμενη στην παρ.3 της τροπολογίας υπουργική απόφαση είναι πρόωρη. Τούτο διότι, η διεξαγωγή μαθημάτων που θα μεταδίδονται ζωντανά με χρήση καμερών δεν γίνεται να λάβει χώρα πριν να εκδοθεί η υπουργική απόφαση της παρ.3 της τροπολογίας. Κατά τούτο, κήρυξη απεργίας/αποχή από την διεξαγωγή τέτοιων μαθημάτων όσο δεν έχει εκδοθεί η οικεία υπουργική απόφαση είναι ανεπίκαιρη, αφού δίχως την έκδοση τούτης, η νομοθετική ρύθμιση δεν μπορεί να τύχει αμέσου εφαρμογής.

Συνεπώς η κήρυξη απεργίας/αποχής θα είναι δυνατή μόλις εκδοθεί η κατ'εξουσιοδότηση της παρ.3 της ψηφισθείσας τροπολογίας προβλεπόμενη υπουργική απόφαση, αφού μέχρι τότε η νομοθετική ρύθμιση παραμένει ατελής και δεν είναι αμέσου εφαρμογής.

3. Ως προς την αμφισβήτηση του κύρους της συνταγματικότητας της κατατεθείσας τροπολογίας.

Στην παρ.3 της ψηφισθείσας τροπολογίας προβλέπονται τα εξής:

«3. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται μετά την διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων [ΕΑΠΔ] σύμφωνα με τα άρθρα 35 παρ. 1 του ΓΚΠΔ και 65 του ν. 4624/2019 [Α 137] ορίζονται και ρυθμίζονται ο τρόπος και τα μέσα τεχνολογίας, που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις περιστάσεις αυτές, ο τρόπος συμμετοχής των εκπαιδευτικών

και των μαθητών σε αυτήν, οι όροι, οι προϋποθέσεις διενέργειας της διαδικασίας συμπεριλαμβανομένων τυχόν οργανωτικών ή/και τεχνικών μέτρων, προς διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή του παρόντος».

Προτείνεται συναφώς η άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως και αιτήσεως αναστολής κατά της υπουργικής απόφασης που θα εκδοθεί κατά την παρ.3 της ψηφισθείσας τροπολογίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στην αίτηση αναστολής πρέπει να περιληφθεί και αίτημα χορηγήσεως προσωρινής διαταγής εφόσον είναι πολύ σύντομος ο χρόνος που θα ορίσει η υπουργική απόφαση για την έναρξη ισχύος των μαθημάτων που θα διεξάγονται ζωντανά με χρήση καμερών (οπότεν δεν θα έχει εκδοθεί μέχρι τότε απόφαση επί της αιτήσεως αναστολής). Προκρίνεται η υποβολή της αιτήσεως ακυρώσεως τόσο από συνδικαλιστικές οργανώσεις, όσο και από φυσικά πρόσωπα, εκπαιδευτικούς, μαθητές (εκπροσωπούμενους από τους κηδεμόνες τους), καθώς και ευθέως από κηδεμόνες μαθητών και τους οικείους συλλόγους γονέων.

Η οικεία νομοθετική ρύθμιση που περιελήφθη ως τροπολογία στο ψηφισθέν νομοσχέδιο του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου φαίνεται να πάσχει αντισυνταγματικότητας για τους εξής επιμέρους λόγους:

α) Διότι, ανακύπτει ουσιώδες ζήτημα αντιθέσεως της νομοθετικής διατάξεως της παρ.3 της τροπολογίας προς το άρθρο **43 παρ.2 Συντ.** για δύο λόγους:

αα) Πρώτον διότι είναι αμφίβολο **το εάν η σχετική κανονιστική αρμοδιότητα μπορούσε νομίμως να παρασχεθεί στην Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων ή αντίθετα έπρεπε να παρασχεθεί προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.** Κατ'εφαρμογή του εδ.β' της παρ.2 του άρθρου 43 Συντ., επιτρέπεται να ορισθούν ως φορείς ασκήσεως κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και άλλα όργανα, εφόσον πρόκειται για *«ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό».* Στην σκέψη 6 της με αριθμό 235/2012 αποφάσεως του ΣΤΕ κρίθηκαν επί λέξει τα εξής:

«Κατ' εξαίρεση, όμως, επιτρέπεται να ορισθούν ως φορείς της κατ' εξουσιοδότηση ασκούμενης νομοθετικής αρμοδιότητας και άλλα πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανα της Διοικήσεως, εφ' όσον πρόκειται για

ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό (βλ. Σ.τ.Ε. 1892/2010 Ολομ., 3973/2009 Ολομ. κ.α.). Ως «ειδικότερα θέματα», για την ρύθμιση των οποίων επιτρέπεται η νομοθετική εξουσιοδότηση σε άλλα πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανα της Διοικήσεως, νοούνται μερικότερες περιπτώσεις θεμάτων που ρυθμίζονται ήδη στον τυπικό νόμο σε γενικό έστω, αλλά πάντως ορισμένο πλαίσιο»³.

Στην υπό έρευνα περίπτωση τα θέματα για τα οποία εξουσιοδοτήθηκε η Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων να ρυθμίσει δεν είναι θέματα τοπικού ενδιαφέροντος, ούτε τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα κατά την έννοια της προπαρατεθείσας διατάξεως του εδ.β΄ της παρ.2 του άρθρου 43. Τα θέματα αυτά δεν μπορούν ούτε ειδικότερα να θεωρηθούν, αφού δεν αποτελούν μερικότερη περίπτωση θέματος ρυθμιζόμενου ήδη έστω, σε γενικό **αλλά πάντως ορισμένο πλαίσιο** στον τυπικό νόμο-ψηφισθείσα τροπολογία, σύμφωνα με όσα θα αναφερθούν, **δεδομένου ότι ο νομοθέτης άφησε παντελώς αρρύθμιστο πλήθος ζητημάτων αναγομένων στον τρόπο που θα λάβει χώρα η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με ζωντανή αναμετάδοση στον χώρο του σχολείου δια χρήσεως καμερών, στους όρους και στις εγγυήσεις προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων που διακυβεύονται, μαθητών και εκπαιδευτικών, στην θέσπιση ενός αποτελεσματικού, προληπτικού και κατασταλτικού συστήματος ελέγχου και εποπτείας της καταγραφής, αποθήκευσης και επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά και ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων κ.ο.κ.**

Ως εκ τούτου, ανακύπτει ζήτημα ευθείας αντιθέσεως της ψηφισθείσας τροπολογίας προς το άρθρο 43 παρ.2 Συντ., λόγω του ότι τα ζητήματα που αποτέλεσαν αντικείμενο νομοθετικής εξουσιοδότησεως προς την Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, έπρεπε να θεσπιστούν με προεδρικό διάταγμα.

β) Διότι δεύτερον ακόμη και σύμφωνη με το άρθρο 43 παρ.2 εδ.β΄ Συντ. να θεωρηθεί η παρεχόμενη στην Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων νομοθετική εξουσιοδότηση, τούτη είναι αντίθετη στο εδ.α΄ της εν λόγω συνταγματικής διατάξεως, **επειδή τυγχάνει παντελώς γενική και αόριστη**. Ο κοινός νομοθέτης όπως εκτέθηκε, αφήνει παντελώς αρρύθμιστα καίρια ζητήματα, αναγόμενα ιδίως στον ουσιαστικό, τεχνικό και οργανωτικό τρόπο

³ Βλ. ΣτΕ 1892/2010 Ολομ, 152/2009, 4025/1998 Ολομ.

διασφάλισης της προστασίας των προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων ανηλίκων ατόμων που συναρτώνται με την ζωντανή μετάδοση των μαθημάτων στον χώρο του σχολείου με χρήση καμερών, στην προστασία των αντίστοιχων δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών, κατά την ώρα εργασίας τους, στον έλεγχο και την εποπτεία των εκπαιδευτηρίων κατά την αποτελεσματική εφαρμογή των κείμενων διατάξεων περί ζωντανής μετάδοσης των μαθημάτων, στον τρόπο, τον χρόνο, την διάρκεια, την μορφή αποθήκευσης των δεδομένων που μπορούν να τύχουν επεξεργασίας για ερευνητικούς ή στατιστικούς σκοπούς, στην συγκατάθεση των γονέων ως απαραίτητη προϋπόθεση διεξαγωγής ζωντανής μετάδοσης αφού πρόκειται για ανήλικους, στα ποιά προσωπικά δεδομένα θα μεταδίδονται ζωντανά μέσω ήχου ή εικόνας, στο ποιά προσωπικά δεδομένα μαθητών/ή και εκπαιδευτικών θα αποθηκεύονται για τις ανάγκες επεξεργασίας, στο πώς θα διασφαλισθεί η προστασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων αφού κατά την ζωντανή διεξαγωγή μαθημάτων μπορεί να προκύψει με βεβαιότητα τέτοιο ζήτημα (ειδικά λόγω προβλημάτων αναπηρίας ή/και υγείας μαθητών κ.ο.κ.), στο εάν έχει λάβει χώρα ήδη συμμόρφωση των εκπαιδευτικών δομών με τις απαιτήσεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (2016/679/ΕΕ-ΓΚΠΔ), στο εάν έχουν ορίσει αρμοδίως οι εν λόγω δομές Υπεύθυνο Προστασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα κ.ο.κ.

Πράγματι, η παρεχόμενη νομοθετική εξουσιοδότηση προς την Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, **καταλείπει επί της ουσίας απόλυτη και νομοθετικώς απεριόριστη ευχέρεια σε κανονιστικό όργανο της διοικήσεως να ρυθμίσει πλήθος ζητημάτων που ανάγονται στην θέσπιση του ελάχιστου και απαραίτητου κανονιστικού πλαισίου για περιορισμό συνταγματικού δικαιώματος, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 9Α Συντ.** Τούτο έχει ως αποτέλεσμα η ρύθμιση να **παρίσταται ιδιαιτέρως ευρεία και κατά τούτο αντίθετη στο άρθρο 43 παρ.2 Συντ⁴.**

γ) Διότι, ανακύπτει ζήτημα αντιθέσεως της ψηφισθείσας τροπολογίας προς το άρθρο 9^Α Συντ., 16 παρ.2 και 25 παρ.1 εδ.δ΄ Συντ. που ορίζουν αντίστοιχα τα εξής:

Το άρθρο 9Α Συντ. ορίζει τα ακόλουθα:

⁴ Βλ. ΟΛΣΤΕ 235/2012, 1300/2011, ΣΤΕ 96/2009, 567/2006, 3889/2005, 2967/1999, 2830/1999.

«Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει».

Το άρθρο 16 παρ.2 Συντ. ορίζει περαιτέρω τα εξής:

«Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».

Το άρθρο 25 παρ.2 εδ.δ΄ Συντ. ορίζει τα εξής:

«Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

Η νομοθετική καθιέρωση της απευθείας διδασκαλίας και ζωντανής μετάδοσης μαθημάτων σε πραγματικό χρόνο από εκπαιδευτικό στον χώρο του σχολείου με την χρήση κατάλληλων μέσων τεχνολογίας σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης **παρίσταται απρόσφορη, άλλως μη αναγκαία να επιτύχει τον σκοπό στον οποίον ο κοινός νομοθέτης απέβλεψε**. Τούτο διότι:

αα) Οδηγεί σε υπέρμετρο περιορισμό του δικαιώματος που κατοχυρώνει το άρθρο 9Α Συντ. και μάλιστα με τρόπο που δεν έχει διασφαλίσει συνεκτικώς και συνεπώς την αποτελεσματική εφαρμογή των κείμενων διατάξεων (του ΓΔΠΚ και του ν.4624/2019) προς αποφυγή απαγορευόμενης, καταχρηστικής αλλά και μη νόμιμης επεξεργασίας προσωπικών και ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων παιδιών και των εκπαιδευτικών. Ήδη δηλαδή τα κανονιστικά ελλείμματα που προπαρατέθηκαν για τον τρόπο και τις εγγυήσεις ζωντανής μετάδοσης των μαθημάτων εντός των διδασκαλικών αιθουσών, καθιστούν μη νόμιμο τον περιορισμό του ατομικού δικαιώματος μαθητών και εκπαιδευτικών που κατοχυρώνεται στο άρθρου 9Α Συντ., λόγω του παντελώς ανεπαρκούς, ασυνεπούς και μη συστηματικού νομοθετικού πλαισίου που προκύπτει από την ψηφισθείσα τροπολογία, την στιγμή που διακυβεύονται ατομικές ελευθερίες.

ββ) Διότι, σε κάθε περίπτωση και ανεξαρτήτως του ανοργάνωτου και ανεπαρκούς τρόπου που θέσπισε ο νομοθέτης την οικεία δυνατότητα για απευθείας διδασκαλία και μετάδοση μαθημάτων ζωντανά, ήτοι σε πραγματικό χρόνο από τον εκπαιδευτικό στον χώρο του σχολείου με την χρήση κατάλληλων μέσων τεχνολογίας, αυτός καθ'εαυτός ο περιορισμός που εισάγει η ψηφισθείσα τροπολογία στο άρθρο 9Α Συντ. δε δικαιολογείται από τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος στον οποίο απέβλεψε ο κοινός νομοθέτης, **αφού αυτός ο τρόπος και η μορφή εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διακυβεύει αυτήν καθ'εαυτήν την αποστολή του Κράτους στον τομέα της εκπαίδευσης όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 παρ.2 Συντ.:**

Πράγματι, η απευθείας διδασκαλία και μετάδοση μαθημάτων σε πραγματικό χρόνο από εκπαιδευτικό στον χώρο του σχολείου με την χρήση καμερών ώστε να μεταδίδεται ζωντανά το μάθημα, αντιστρατεύεται τον ίδιο τον χαρακτήρα της παιδείας ως βασικής αποστολής του Κράτους με σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 παρ. 2 του Συντάγματος. Ο σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εξειδικεύεται στα άρθρα 1, 4, 5 και 6 του ν. 1566/1985, στα οποία μεταξύ άλλων ορίζονται τα εξής:

Η παρ. 1 του άρθρου 1 ν. 1566/1985 αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης **είναι να συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των μαθητών, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά.** Τούτο δε μπορεί να επιτευχθεί, όπως αναφέρεται στην περ. δ' της παρ. 2 του αυτού άρθρου με την **δημιουργία του απαραίτητου παιδαγωγικού κλίματος με την ανάπτυξη αρμονικών διαπροσωπικών σχέσεων στο σχολείο και στην τάξη και με το σεβασμό προς την προσωπικότητα του κάθε μαθητή.**

Περαιτέρω, στην περ. δ' της παρ. 1 του άρθρου 4 ν. 1566/1985 αναφέρεται ότι ειδικότερα το δημοτικό σχολείο βοηθάει τους μαθητές ώστε να αποκτούν την ικανότητα ορθής χρήσης του **προφορικού και γραπτού λόγου.**

Ακολούθως, στην περ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 5 ν. 1566/1985 αναφέρεται ότι το γυμνάσιο βοηθάει τους **μαθητές να καλλιεργούν τη γλωσσική τους**

έκφραση, ώστε να διατυπώνουν τις σκέψεις τους στον προφορικό και γραπτό λόγο με σαφήνεια και ορθότητα και στην περ. β΄ της παρ. 2 του αυτού νόμου αναφέρεται ότι το λύκειο, μεταξύ άλλων, επιδιώκει και βοηθάει στην κατανόηση της σπουδαιότητας του δημοκρατικού διαλόγου και της συμμετοχής των μαθητών σε συλλογικές δραστηριότητες.

Επομένως, οι βασικοί σκοποί της παιδείας καθορίζονται από τις παραπάνω συνταγματικές και νομοθετικές διατάξεις, **σκοπούς τους οποίους εν τούτοις θάλπει η ζωντανή μετάδοση των μαθημάτων εντός των σχολικών αιθουσών σε πραγματικό χρόνο μέσω κάμερας, αφού αλλοιώνει τη διαμόρφωση της ατμόσφαιρας της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας.** Η διδακτική πράξη είναι μία ζωντανή διαδικασία αλληλεπίδρασης με τους μαθητές, ένα διαρκές διδακτικό μαθησιακό γίνεσθαι, μία συμμετοχική και συλλογική πορεία προς τη μάθηση επί τω σκοπώ της ηθικής, πνευματικής και φυσικής αγωγής που εγγυάται το άρθρο 16 παρ.2 Συντ. και την οποία **διαζώσης παιδαγωγική διαδικασία** δεν δύναται να υποκαταστήσει η μετάδοση των μαθημάτων ζωντανά μέσω καμερών εντός της αίθουσας διδασκαλίας.

γγ) Διότι, οιοσδήποτε περιορισμός στο άρθρο 9Α Συντ. γίνεται υπό την επιφύλαξη του οικείου εκτελεστικού νόμου που θα εκδοθεί και θα ρυθμίσει τις προϋποθέσεις επιτρεπτού περιορισμού του εν λόγω ατομικού δικαιώματος.

Ο νόμος αυτός στην υπό έρευνα περίπτωση είναι ο ν.4624/2019 ο οποίος στο άρθρο 13 (περ.γ) του ν.4624/2019 προβλέπει ότι η Ανεξάρτητη Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΑΠΔΠΧ) παρέχει γνώμη για κάθε ρύθμιση που πρόκειται να περιληφθεί σε νόμο ή σε κανονιστική πράξη, η οποία αφορά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η διάταξη ορίζει ότι λαμβάνει χώρα διαβούλευση, η οποία **πραγματοποιείται κατά το στάδιο εκπόνησης της ρύθμισης σε χρόνο και με τρόπο που καθιστά εφικτή την έγκαιρη διατύπωση γνώμης από την Αρχή και τη σχετική διαβούλευση επί του περιεχομένου του σχεδίου ρύθμισης.**

Εν προκειμένω δεν γίνεται επίκληση της υπάρξεως τέτοιας γνώμης της ΑΑΠΔΠΧ που να έλαβε χώρα κατά το στάδιο εκπόνησεως της νομοθετικής ρυθμίσεως που περιελήφθη στην υπόψη τροπολογία και μάλιστα κατόπιν διαβουλεύσεως με τους αρμόδιους συνδικαλιστικούς και λοιπούς φορείς επί του περιεχομένου του σχεδίου ρυθμίσεως.

δδ) Σε κάθε όμως περίπτωση η θεσπιζόμενη ρύθμιση εγείρει σοβαρότατα ζητήματα συμφωνίας της με επιμέρους διατάξεις του ΓΚΠΔ (Κανονισμού 2016/679/ΕΕ), ο οποίος ως Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει άμεση εφαρμογή στα κράτη μέλη, ανεξαρτήτως των εθνικών νομοθετικών μέτρων που έχουν ψηφισθεί για την εξειδίκευσή του. Βάσει του γράμματος και πνεύματος του Κανονισμού αυτού, ανακύπτει ζήτημα σε σχέση με τον προσήκοντα χρόνο εκπονήσεως της Ειδικής Εκτιμήσεως Αντικτύπου αναφορικά με την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, **ενόψει αφ'ενός του ότι δημιουργείται με την υπόψη τροπολογία πάγια νομική βάση για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού ή/και ευαίσθητου χαρακτήρα ανήλικων ατόμων και εκπαιδευτικών, κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ.1 περ.γ' και ε' του Κανονισμού, αφ'ετέρου πρόκειται για επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα παιδιών για τα οποία ο Κανονισμός διαλαμβάνει ειδικές προβλέψεις. Συναφώς, ανακύπτει πρώτον το ζήτημα του εάν η διενέργεια εκτιμήσεως αντικτύπου έπρεπε να προηγηθεί της ψηφισθείσας νομοθετικής ρυθμίσεως για να εξακριβωθεί ακριβώς το εάν οι σκοποί δημοσίου συμφέροντος στους οποίους αποβλέπει το κράτος υπερτερούν των θιγόμενων ατομικών ελευθεριών των ανήλικων παιδιών και εκπαιδευτικών (ήτοι για να εκτιμηθεί ακριβώς το «εάν» της ψηφισθείσας νομοθετικής ρυθμίσεως) και σε δεύτερο χρόνο το πώς θα διασφαλισθεί από τους εκπαιδευτικούς φορείς με κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα η προστασία των θιγόμενων αυτών θεμελιωδών ελευθεριών. Το γεγονός ότι έπεται της ψηφισθείσας νομοθετικής ρυθμίσεως, η διεξαγόμενη εκτίμηση αντικτύπου σε σχέση με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των παιδιών και των εκπαιδευτικών που θίγονται εν προκειμένω, καθιστά σαφές ότι είχε προδικασθεί η σκοπιμότητα, ήτοι το «εάν» της ρυθμίσεως (χωρίς μάλιστα διαβούλευση με την εποπτική αρχή και τους αρμόδιους φορείς όπως απαιτεί το άρθρο 35 του ΓΚΠΔ) και απέμενε μόνο το «πώς» της ρυθμίσεως, ήτοι ο τρόπος υλοποίησης του ληφθησόμενου μέτρου, κάτι που είναι όλως αμφίβολο εάν είναι σύμφωνο με το πνεύμα του άρθρου 35 του Κανονισμού.**

δδ) Διότι, ενόψει των όσων ήδη εκτέθηκαν και στο μέτρο ακριβώς που εν προκειμένω γίνεται καταγραφή και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκπαιδευτικών κατά την διάρκεια της εργασίας τους, εντός της σχολικής αίθουσας, ανακύπτει ζήτημα αντιθέσεως της υπόψη τροπολογίας και προς το άρθρο 22 παρ.1 Συντ., που κατοχυρώνει το δικαίωμα στην εργασία. Η

χρήση καμερών στον χώρο εργασίας έχει κριθεί ανεκτά συνταγματικώς από την ΑΑΠΔΠΧ σε εξαιρετικές περιπτώσεις, συντρεχόντων και εξαιρετικών λόγων δημοσίου συμφέροντος, αναγόμενων ιδίως σε ζητήματα ασφάλειας.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

I. Το Γενικό Συμβούλιο της ΑΔΕΔΥ έχει αρμοδιότητα να κηρύξει απεργία/αποχή προκειμένου οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μέλη της ΟΛΜΕ, η οποία είναι μέλος της ΑΔΕΔΥ να απόσχουν από την συμμετοχή τους σε μαθήματα που θα διεξαχθούν ζωντανά με χρήση κάμερας εντός σχολικών αιθουσών, όταν εκδοθεί η προβλεπόμενη στην παρ.3 της ψηφισθείσας τροπολογίας υπουργική απόφαση.

II. Η εκδοθησόμενη αυτή υπουργική απόφαση προσβάλλεται με αίτηση ακυρώσεως και αιτήσεως αναστολής ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας:

3. Η ψηφισθείσα τροπολογία εγείρει ουσιώδες ζήτημα αντιθέσεως της προς το άρθρο **43 παρ.2 Συντ.** για δύο λόγους:

α) Πρώτον διότι είναι αμφίβολο **το εάν η σχετική κανονιστική αρμοδιότητα μπορούσε νομίμως να παρασχεθεί στην Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων ή αντίθετα έπρεπε να παρασχεθεί προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.**

β) Διότι, σε κάθε περίπτωση η παρεχόμενη στην Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων νομοθετική εξουσιοδότηση, **τυγχάνει παντελώς γενική και αόριστη.**

4. Ανακύπτει περαιτέρω ζήτημα αντιθέσεως της ψηφισθείσας τροπολογίας προς τα άρθρα 9^Α Συντ., 16 παρ.2 και 25 παρ.1 εδ.δ΄ Συντ.

α) Τα κανονιστικά ελλείμματα της ψηφισθείσας τροπολογίας που αναλυτικώς εκτίθενται ανωτέρω, καθιστούν μη νόμιμο τον περιορισμό του ατομικού δικαιώματος μαθητών και εκπαιδευτικών που κατοχυρώνεται στο άρθρο 9Α Συντ., λόγω του παντελώς ανεπαρκούς, ασυνεπούς και μη συστηματικού νομοθετικού πλαισίου που προκύπτει από την ψηφισθείσα τροπολογία, την στιγμή που διακυβεύονται ατομικές ελευθερίες με την ζωντανή διεξαγωγή μαθημάτων στον χώρο του σχολείου.

β) Η παροχή **δυνατότητας για ζωντανή μετάδοση του μαθήματος σε πραγματικό χρόνο μέσω κάμερας** εντός των σχολικών αιθουσών αντιστρατεύεται τον ίδιο τον χαρακτήρα της παιδείας ως βασικής αποστολής του Κράτους με σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 παρ. 2 του Συντάγματος.

Ο σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπως εξειδικεύεται στα άρθρα 1, 4, 5 και 6 του ν. 1566/1985, έχει ως θεμελιώδη πυρήνα του, την δια ζώσης εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία δεν μπορεί να αναπληρωθεί από την ζωντανή μετάδοση του μαθήματος με χρήση καμερών εντός της σχολικής αίθουσας, χωρίς να διακυβευθεί η ομαλή και αποτελεσματική αποστολή του Κράτους, την οποία εγγυάται το άρθρο 16 παρ.2 Συντ.

γ) Ο εκτελεστικός του άρθρου 9Α Συντ. νόμος 4624/2019 προβλέπει στο άρθρο 13 αυτού. ότι η Ανεξάρτητη Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα παρέχει γνώμη για κάθε ρύθμιση που πρόκειται να περιληφθεί σε νόμο ή σε κανονιστική πράξη, η οποία αφορά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η διάταξη ορίζει ότι λαμβάνει χώρα διαβούλευση, η οποία **πραγματοποιείται κατά το στάδιο εκπόνησης της ρύθμισης σε χρόνο και με τρόπο που καθιστά εφικτή την έγκαιρη διατύπωση γνώμης από την Αρχή και τη σχετική διαβούλευση επί του περιεχομένου του σχεδίου ρύθμισης.**

Εν προκειμένω δεν γίνεται επίκληση της υπάρξεως τέτοιας γνώμης της ΑΑΠΔΠΧ που να έλαβε χώρα κατά το στάδιο εκπόνησεως της νομοθετικής ρυθμίσεως που περιελήφθη στην υπόψη τροπολογία και μάλιστα κατόπιν διαβουλεύσεως με τους αρμόδιους συνδικαλιστικούς και λοιπούς φορείς επί του περιεχομένου του σχεδίου ρυθμίσεως.

Η τροπολογία εγείρει και πλείστα ζητήματα συμφωνίας της με το γράμμα και πνεύμα των διατάξεων του Κανονισμού 2016/679/ΕΕ (ΓΚΠΔ).

δ) Στο μέτρο που εν προκειμένω προβλέπεται να γίνεται καταγραφή και επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκπαιδευτικών κατά την διάρκεια της εργασίας τους, εντός των χώρων διδασκαλίας ανακύπτει ζήτημα

αντιθέσεως της υπόψη τροπολογίας και προς το άρθρο 22 παρ.1 Συντ., που κατοχυρώνει το δικαίωμα στην εργασία.

Αθήνα, 11.5.2020

Η γνωμοδοτούσα δικηγόρος

ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ - MJuris Oxford
ΗΡΩΔΟΥ 17/ΑΘΗΝΑ Τ.Κ. 106 74
ΑΦΜ: 140353663 ΔΟΥ: Δ' ΑΘΗΝΩΝ
Α.Μ. ΔΣΑ: 89498
ΤΗΛ/ΝΑ: 210 7228055 - 6973 006163
e-mail: m.panagopoulou@mplawoffice.gr